

УДК [373.2.016:81-028.31]:78

DOI <https://doi.org/10.32782/2410-2075-2022-15.11>

ВПЛИВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА НА МОВЛЕННЄВИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

МАЛІНОВСЬКА НАТАЛІЯ ВАСИЛІВНА

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри дошкільної педагогіки і психології та спеціальної освіти імені проф. Т.І. Поніманської
Рівненський державний гуманітарний університет
n.malinovska@ukr.net
orcid.org/0000-0001-7057-7727

Музичне мистецтво виступає могутнім засобом впливу на виховання і розвиток дітей. У статті розкрито вплив музичного мистецтва на мовленнєвий розвиток дітей старшого дошкільного віку. Підкреслюється взаємозв'язок музичного й мовленнєвого розвитку дітей. Окреслено види музичної діяльності в дошкільному віці, які впливають на формування мовленнєвої особистості дитини, розвиток її музичних і мовленнєвих здібностей.

Висвітлено роль та особливості використання в умовах закладу дошкільної освіти українського музичного фольклору як засобу формування національно-патріотичних почуттів дітей та розвитку у них складових мовленнєвої діяльності (фонетичної, лексичної, зв'язного мовлення). Наголошується, що величезний потенціал музичного мистецтва може бути реалізований у тісній взаємодії музичного керівника і вихователя закладу дошкільної освіти.

Ключові слова: музичне мистецтво, музично-мовленнєва діяльність, музичний фольклор, мовленнєва особистість, мовленнєвий розвиток, діти старшого дошкільного віку.

Постановка проблеми. Художньо-естетична освіта впливає на формування мовленнєвої особистості, і цей вплив розпочинається ще у дошкільному віці. Важливою умовою формування творчої, компетентної особистості є гармонійне поєднання мовленнєвого, фізичного, художньо-естетичного, креативного та соціально-морального розвитку дитини. Досягненню цієї мети значною мірою сприяє правильна організація музично-мовленнєвої діяльності дітей в умовах закладу дошкільної освіти.

Старший дошкільний вік – період найвищої мовленнєвої активності. Мовленнєвий розвиток старших дошкільників досягає оптимального рівня, розвиваються всі компоненти усного мовлення: звукова культура, словник, граматична будова, зв'язне мовлення.

Використання музики в організованій і самостійній діяльності дітей, створення сприятливих умов для організації музично-мовленнєвої діяльності дітей, на нашу думку, значною мірою оптимізує процес навчання дітей рідної мови, сприятиме успішному музично-мовленнєвому розвитку дітей старшого дошкільного віку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Загальні засади музичного виховання дітей старшого дошкільного віку висвітлено у працях Г. Аніщенко, Т. Лісовецької, Т. Науменко, С. Нечай, Т. Танько, А. Шевчук.

Дослідження А. Богуш, Н. Гавриш, Г. Мартиненко, С. Матвієнко, Т. Науменко, А. Шевчук присвячені проблемам залучення дітей до активної творчої діяльності, розвитку їхнього творчого потенціалу. Вчені підкреслюють значення і важливість використання художньо-творчих видів діяльності в роботі з дітьми дошкільного віку. З огляду на це, у закладах дошкільної освіти необхідно створити розвивальне середовище, що спрямовуватиме пізнавальну активність дітей на сприймання прекрасного, викликатиме у них емоційний відгук на красу довкілля, спонукатиме помічати, бачити, чути й шанувати цю красу, передавати її засобами мовлення, висловлювати свої думки і враження [1; 3; 6].

Науковий доробок Т. Науменко, Г. Падалки, Т. Танько, О. Федій, А. Шевчук слугує теоретичним підґрунтям для якісної підготовки майбутніх педагогів до застосування музич-

ного мистецтва у розвитку творчих здібностей дитини.

Формулювання мети статті. Метою статті є з'ясування впливу музичного мистецтва на мовленнєвий розвиток дітей старшого дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Художньо-мовленнєва діяльність є складником мистецької діяльності, оскільки ядром (стрижнем) художньо-мовленнєвої діяльності є художній образ. Художній образ – це один із способів відображення, узагальнення і відтворення реальної дійсності в конкретно-чуттєвій емоційно вираженій формі. У дітей дошкільного віку найчастіше художній образ втілюється у художньому слові, яке реалізується у мовленні, в діях, рухах [1].

Художньо-мовленнєва діяльність має таку структуру: сприймання літературних творів, розуміння їх змісту, відтворення і кінцевий результат (словесна творчість, образотворча, музична). Художньо-мовленнєва діяльність охоплює різні види мистецьких діяльностей, як-от: театрално-мовленнєву, образотворчо-мовленнєву, музично-мовленнєву, літературно-мовленнєву. Музична діяльність дітей дошкільного віку – це різні способи й засоби пізнання дітьми музичного мистецтва (а через нього – доквілля й самого себе), за допомогою яких здійснюється музичний і загальний розвиток [1].

У закладі дошкільної освіти здійснюються два види музичної діяльності, кожен із яких впливає по-своєму на мовленнєвий розвиток дітей. Перший вид пов'язаний із залученням дошкільників до мистецтва музики. Це слухання класичної і сучасної музики, зачування пісень і танців, оволодіння елементарними навичками гри на музичних інструментах. Означений вид діяльності вимагає певного рівня розвитку музичних здібностей. Другий вид музичної діяльності пов'язаний з грою і художньою літературою, тобто це різного роду музичні ігри, змістом яких є художні тексти: ігри-драматизації у музичному супроводі, народні хороводні ігри із співом, діалогами, рухами, дитячі оперні вистави за казками, розігрування українських народних пісень під музику та заняття у музичному супроводі. Цей вид діяльності одержав назву «музично-мов-

леннєва діяльність», тобто діяльність, побудована на основі відтворення дітьми змісту знайомих художніх творів у супроводі музики, розігрування художніх образів, які слугують засобом творчого самовираження дитини [1].

Академік А. Богуш зазначає, що музично-мовленнєва діяльність як один із видів художньо-мовленнєвої діяльності, пов'язана з вербалізацією музичних образів (у різних типах висловлювання), які сприймає чи відтворює дитина в різних способах музично-ритмічної активності. Формування культури художньо-естетичного сприймання музичних творів, їх елементарного аналізу неможливе без участі мовлення, що може виступати в різних формах вербалізації музичних образів. Водночас створені під впливом художніх вражень образи, втілені в будь-яких типах зв'язних висловлювань, збагачують можливості їх яскравого вираження в танці, співах, музикуванні тощо.

Експериментальне дослідження передбачало розвиток мовлення дітей старшого дошкільного віку у процесі використання різних видів музичної діяльності. Під час планування й організації кожного виду музичної діяльності (слухання музики, співів, музично-дидактичних рухів, гри на дитячих музичних інструментах) визначали насамперед їх вплив на мовленнєвий розвиток дітей.

Провідне місце в експериментальній роботі було відведено українському музичному фольклору, за допомогою якого вирішували низку завдань: збагачення, поглиблення знань дітей про історію України, її традиції, культуру; ознайомлення із здобутками народної музичної творчості України; виховання інтересу і любові до рідного слова; розвиток музичних здібностей. Специфічні риси, властиві музичному фольклору, приваблювали дітей, зокрема: невеличкий обсяг тексту, доступність змісту, захопливий ігровий сюжет, виразність, ритмічність, легкість для запам'ятовування, використання художньо-зображувальних засобів мови.

Експериментальна робота щодо залучення дітей старшого дошкільного віку до музичного фольклору здійснювалася нами з урахуванням наступних принципів:

- культуровідповідності (врахування у роботі засвоєння та використання дитиною досягнень культури);
- інтегративності (взаємозв'язок різних видів діяльності (ігрової, пізнавальної, продуктивної), різних видів музичної діяльності (слухання музики, співів, гри на музичних інструментах, музично-ритмічних рухів) із різними видами фольклору);
- естетизації (розвиток естетичного смаку, збагачення позитивними емоціями у процесі пізнання дітьми фольклорних творів);
- тематичності (підбір фольклорних жанрів у відповідності з темою та завданнями заняття);
- системності та послідовності у проведенні роботи.

Було враховано компенсаторну функцію українського дитячого музичного фольклору: голосовий апарат у дітей ще не сформований, а дитячий народний пісенний репертуар дозволяє співати без напруги й отримувати задоволення від співу. Діти вчилися правильно дихати, протягувати довгі звуки, чітко вимовляти слова, речення, координувати свої дії (між слухом та голосом, рухами і співом).

Слухання музики посідає провідне місце серед видів музичної діяльності, оскільки є їх складовим компонентом. У процесі слухання музики розвивали слух (мелодичний, ритмічний, гармонійний, тембровий), музичне сприймання; вміння аналізувати музику, володіти прийомами образного мислення.

Пасивне сприймання дітьми музики, яке виключало мовленнєве спілкування, використовувалася нами в якості музичного супроводу групових занять, рухливих ігор, у самотійній діяльності дітей. У процесі активного сприймання музики дітей стимулювали у бесіді висловити своє ставлення до музичного твору, пропонували рухатися під музику для того, щоб відчувати її характер. Даючи характеристику емоційно-образного змісту твору, діти розширювали свій лексичний запас, збагачували його образними виразами.

При відборі репертуару для слухання музики враховували доступність музичного твору, зв'язок його змісту із життєвим досвідом дітей, виховну та художню цінність.

Використовувалися такі жанри як колискова, танцювальна музика, марш, уривки з опери, балету, симфонії; вокальна й інструментальна музика. Вихователі і музичний керівник закладу дошкільної освіти орієнтувалися на програмові твори з національної та світової музичної спадщини, дбаючи про високий художній рівень і доступність репертуару.

Під час слухання музики дітям пропонувалося розрізнити засоби музичної виразності (темп, ритм, силу звуку, музичну форму), а також визначити характер музики (сумна, весела, спокійна, урочиста, танцювальна, швидка, повільна тощо). Ця музична діяльність сприяла розвитку у дітей не лише музичних (музичного слуху, музичної уяви, музичного мислення, музичної пам'яті), а й мовленнєвих здібностей.

Важливе місце в експериментальній роботі було відведено співу дітей, оскільки він поліпшує мовлення, формує чітку вимову, сприяє правильному засвоєнню слів, допомагає вимові важких звуків і складів. Дітей залучали до розспівок (підготовка до співу, розвиток голосових даних) і співу (сольного та колективного) пісень.

Спів допомагав дітям зрозуміти ритмічну будову мови, оскільки вони проспівували кожен склад. Увагу дітей звертали на правильну артикуляцію. При нечіткій вимові, «проковтуванні» закінчень слів (особливо приголосних звуків) використовували прийом проспівування мелодії на склади «ля-ля-ля», «ті-лі-лі», «ту-ру-ру» тощо, які сприяли автоматизації звука і закріпленню правильної звуковимови. Протяжне промовляння голосних і чітке промовляння приголосних, вказівки промовляти слова пісні чітко, ясно, без напруги сприяли виробленню у дітей гарної дикції.

Вдосконалюючи голосовий апарат для співу, ми вдосконалювали його і для мовлення. Під час співу розвивали мовленнєве дихання у дітей: вчили розраховувати видих на музичну фразу без порушення мелодії. Крім цього, вчили правильно регулювати силу голосу, пропонуючи виконувати пісню тихо чи голосно. Для оволодіння мовою і розвитку активного мовлення важливим є повторювання. Пісні мотивували дітей до

повторення слів і фраз, куплетів і приспівів, що, у свою чергу, вплинуло на розвиток у них здатності послідовного викладу фактів, подій, явищ, оволодіння граматичними уміннями і навичками. Діти засвоювали мовні моделі, які легко відтворювалися, тому що мовленнєвий потік супроводжувався музикою.

Прищеплюючи культуру виразного виконання пісні, формували виразність мовлення. Нескладні, у поєднанні з елементами гумору, логоритміки, мелодій мажорного звучання розспівки викликали у дітей позитивне приймання доквілля, покращували емоційний клімат на занятті, викликали інтерес до співу та готували до нього. Спів у хорі, ансамблі сприяв розвитку у дітей здатності чути один одного, працювати у команді, учитися один в одного.

Обов'язковим компонентом музичного заняття були дихально-голосові вправи, що передбачали спів однієї фрази у різних тональностях на видиху (наприклад, «Дякую»). Такі вправи сприяли розвитку у дітей діафрагмального дихання. Дітям також пропонували вправу на розспівування голосних звуків у поєднанні з рухами рук: *руки* в сторони – «а-а-а» (нота «до»); *руки* вгору – «у-у-у» (нота «ре»); *повторення* звуків у статичному положенні; *спів* голосних «а», «у» тихо, потім голосно. З допомогою такої вправи тренували периферичні відділи мовленнєвого апарату, розвивали силу голосу, фонематичний слух.

Музично-дидактичні ігри обов'язково передбачають завдання з розвитку мовлення дітей. Це ігри пізнавального характеру, спрямовані на збагачення та закріплення знань, пов'язаних з музичною діяльністю, активізацію у словнику дітей назв жанрів музичних творів, музичних інструментів, нот, іграшок під музичний супровід [5]. У музично-дидактичних іграх об'єднуються усі види музичної діяльності (слухання музики, спів, рухи під музику, гра на музичних інструментах). За допомогою цих ігор діти вчилися у цікавій, невимушеній ігровій формі комплексно сприймати музичні твори, проявляти при цьому зорову, слухову та рухову активність. У музично-дидактичних іграх іноді присутній сюжет, який має другорядне значення і є

необов'язковим компонентом структури гри. На першому плані знаходяться дидактичні й ігрові завдання, ігрові дії, правила, результат, дидактично-ігровий матеріал.

У процесі слухання музики музично-дидактичні ігри використовувалися з метою кращого розуміння дітьми музичного твору, засобів музичної виразності, розвитку відчуття ритму, ладу, темпу, звуковисотності, виховання емоційного ставлення до музики.

Ігри, які застосовувалися під час хорошого співу, допомагали дітям співати чисто, виразно, правильно регулювати дихання, силу голосу, розвивали вокально-хорові навички.

З метою розвитку музично-сенсорних здібностей дітей, закріплення знань про музичну грамоту, використовувалися музично-дидактичні ігри, у яких діти оволодівали елементарними відомостями про музику, вчилися розрізняти висоту, тривалість звучання, темп, тембр тощо. Дітей старшого дошкільного віку навчали за допомогою ігор передавати прості ритмічні малюнки, порівнювати тембри голосів, інструментів, вслухатися у звуки й розрізняти їх за висотою, проявляти творчість у співі та рухах. Під час обговорення ігор дітям пропонували пофантазувати, розповісти свої враження про музику і тому подібне, що, безперечно, сприяло розвитку зв'язного мовлення дітей.

Методика розучування музично-дидактичних ігор подібна до розігрування рухливих ігор. Дітей ознайомлювали із змістом та правилами гри, з наочним та музичним матеріалом, визначали основні засоби музичної виразності і пропонували пограти. Після закінчення гри підбивали підсумки. Сфера використання музично-дидактичних ігор: заняття (музичні та з інших розділів програми), свята, розваги, ранки, режимні моменти, самостійна діяльність дітей.

Значне місце в музично-мовленнєвій діяльності дітей старшого дошкільного віку було відведено поліваріативним музичним іграм, змістом яких є художні тексти [4]. Діти із задоволенням брали участь у розігруванні українських народних пісень під музичний супровід, іграх-драматизаціях з музичним супроводом, народних хороводних іграх зі співом, діалогами, рухами.

Гра на дитячих музичних інструментах розвивала дрібну моторику пальців, сприяла координації музичного мислення і рухових функцій організму, розвивала фантазію, творчі здібності, вчила розуміти і любити музику. Використовували у роботі з дітьми як шумові й ударні інструменти (бубни, дерев'яні ложки, маракаси, трикутники), так й інструменти, які мають звукоряд. Гра на дитячих музичних інструментах виявилася корисною для дітей, у яких неналагоджена координація голосу зі слухом. Крім цього, під час навчання гри на дитячих інструментах покращувалася якість співу дітей, вони чіткіше відтворювали ритм мелодії, виявляли цікавість до світу музичних звуків.

У різні види музичної діяльності дітей включали елементи логоритміки, у яких поєднувалися музика, слова і рух. Так, під час слухання музики використовували ігри і вправи психогімнастики. У спів включали вправи та поспівки, що тренували периферичний відділ мовленнєвого апарату, а також вправи для розвитку дрібної моторики. Музично-ритмічні ігри передбачали застосування ігор зі співами і рухами, інструментальних ігор для розвитку пам'яті, уваги, орієнтації у просторі. Гру на музичних інструментах поєднували зі співом, ритмічним виконанням гумористичних віршів, швидкомовок тощо.

Підібраний для логоритміки музично-ритмічний і мовленнєвий матеріал був різного рівня складності, насичений різноманітними ігровими прийомами, сприяв вирішенню освітніх, оздоровчих і корекційних завдань. Ми зауважили ефективний корекційний вплив цих вправ на дітей, які є гіперактивними, занадто швидко розмовляють, з труднощами формують слова, мають мовленнєві порушення загалом.

Музичний матеріалу для будь-якого виду дитячої діяльності підбирався із врахуванням її специфіки. Так, при підборі пісні для супроводу рухів враховували, що спів несумісний із швидкими, різкими рухами, тому використовувалися пісні спокійного, плавного характеру. Залежно від рухової активності дітей у рухливих іграх підбирався відповідний музичний супровід: для рухливих ігор високої інтенсивності (рухливості) – бадьора,

енергійна музика; для ігор низької інтенсивності (рухливості) – легка музика [2].

Активізації мовлення, розвитку творчої ініціативи дітей сприяли інсценування пісень і виконання нескладних музичних етюдів (сюжетних і несюжетних), які виконувалися як групою дітей, так і індивідуально. Позитивні емоції, прагнення передати рухами різноманітний характер музики викликало у дошкільників інсценування пісень. Перед виконанням у русі змісту пісні дітям виразно читали текст і співали її. Потім пропонували виконати все, що передається у змісті пісні. Інколи перед виконанням пісні показували картинки, які відповідали сюжету пісні.

Проведенню сюжетного етюдів передували вправи, які допомагали дітям ввійти в образ. Наприклад, діти заздалегідь (на попередніх заняттях) виконували стрибки зайчика, вовка, наслідували рухи ведмеда, лисички тощо. Спочатку педагог розповідав зміст (сюжет) етюдів, а потім діти виконували його. Інтерес у дітей виникав тоді, коли сюжетний етюд проводився як вистава: частина дітей грала – артисти, інша частина оцінювала – глядачі. Потім діти мінялися ролями.

Під час виконання етюдів дітей вчили точно співвідносити відповідні рухи з характером незнайомого їм музичного твору. Так, діти, розігруючи сюжетний етюд, намагалися точно й образно передати в русі нескладну композицію цього етюдів; при виконанні несюжетного етюдів – самостійно обробити й узгодити з характером музики ходьбу, біг, стрибки й інші рухи.

Перед ознайомленням дітей з несюжетним етюдом повідомляли назву гри, пропонували прослухати музику. Після цього аналізували музичний твір і його структуру (скільки в ньому частин), з'ясовували, який рух можна виконати під цю музику. Увагу дітей звертали на те, що зі зміною частин необхідно своєчасно змінити рух.

На музичні заняття підбирали твори, які використовували на мовленнєвих заняттях, заняттях з ознайомлення дітей із довкіллям та з художньої літератури. Наприклад, «Синичка» М. Красева, «Пташка» Е. Гріга допомогли у реалізації завдань пізнавального

розвитку: удосконалювали у дітей вміння вести діалог, складати короткі оповідання на основі прослуханого твору. У процесі збагачення знань дітей про будову та застосування млинів використовували українську народну мелодію в обробці Я. Степового «Млиночки». Після читання оповідання В. Сухомлинського «Бабусин борщ» використали хоровод «Ходить гарбуз по городу» з метою розширення знань про городні рослини та традиції української страви, які з них готують.

Музичний матеріал було використано нами у процесі заучування віршів. Підібрані віршовані тексти промовлялися педагогом, а потім дітьми, на тлі спеціально дібраного музичного супроводу. Це мобілізувало увагу дошкільників, мотивувало їх до запам'ятовування вірша. В уяві дітей за допомогою музичного тла створювали яскраві образи природи або об'єктів предметного довкілля (наприклад, шелест листя, голоси птахів, стукіт коліс потяга тощо).

Доцільним й ефективним виявилось використання записів звуків тварин <https://wav-library.net/animals?page4>, які діти наслідували. Для фону занять немuzичного спрямування добирали лише інструментальну музику, оскільки в ній відсутня додаткова словесна інформація і вона не викликає у дітей бурхливої реакції як вокальна.

Музичне заняття є важливою формою музично-мовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку. У структуру музичних занять, зокрема у першій їх частині, було включено інформацію про мистецький досвід дитини. Тривалість цього фрагменту заняття – 5-6 хвилин. Ми пропонували дітям по черзі (наприклад, вліво чи вправо від музичного керівника, вихователя або конкретної дитини) поділитися з усіма власним мистецьким досвідом (новиною, подією, що стосується мистецтва). Наприклад:

- розповісти про те, як святкував своє день народження і танцював з дітьми;
- відвідування лялькової вистави у театрі;
- вивчення самостійно або разом із сестричкою нової пісеньки;
- поділитися враженнями від музики з мультфільму;

- навчити маму нової пісеньки;
- довідатися, що лялька співає і розповідає вірш від батарейки;
- показати нову вправу, якої навчила подружка із сусіднього будинку;
- розповісти, як обірвалися струни гітари, і як шкода іграшку подарованою мамою;
- поділитися враженнями від театралізованого свята, яке було у садочку;
- розповісти про нову музично-дидактичну гру, яку проводили у садочку.

Під час обміну інформацією про самостійний мистецький досвід діти вчилися міркувати, виокремлювати головне, значуще для них і цікаве для інших.

Використання музичних розваг розширило сферу впливу на музично-мовленнєвий розвиток дітей старшого дошкільного віку. Ця важлива форма організації дітей поза заняттями складалася із трьох частин: підготовчої, основної та підсумкової. Підготовча частина спрямована на мотиваційну, психологічну й музично-рухову підготовку дітей. В основній частині ознайомлювали дітей із новим матеріалом (виконання пісні, слухання музики), розучували новий музичний репертуар (танці, ігри, пісні), закріплювали набуті раніше навички. У підсумковій частині враховували бажання дітей, виконували улюблені музично-рухові чи хороводні ігри.

Цінними у контексті впливу на музично-мовленнєвий розвиток старших дошкільників виявилися бесіди-концерти про музику, що закріплювали і поглиблювали музичні враження, отримані на заняттях, активізували мовлення дітей. Це бесіди за визначеною музичною темою; про композитора, виконавця, їхню творчість; про співочий голос чи музичний інструмент; про певний вид, жанр музики.

На заняттях з розвитку мовлення та заняттях з грамоти музичні ігри та вправи допомагали дошкільникам усвідомити різницю між голосними і приголосними звуками, твердими і м'якими приголосними, полегшували й урізноманітнювали процес навчання читання. Дітям пропонували проспівати звуки, потім склади і слова. Ми помітили, що діти добре засвоїли і вже не плутали поняття «звук»,

«склад», «буква», «слово». Крім цього, вони навчилися правильно складати і читати слова.

Музично-мовленнєвий розвиток дітей відбувався не лише на заняттях з різних розділів програми, а й на прогулянках, в процесі організації ігрової діяльності, свят і розваг. Завдяки використанню музики у повсякденному житті у старших групах дошкільного закладу створили атмосферу повсякденного звернення до музики як джерела життєво необхідних дітям позитивних емоцій, мотивації творчого самовираження. Вихователі використовували музику у різних видах дитячої діяльності (ігровій, образотворчій, руховій), під час сприймання художніх творів, збагачуючи досвід дітей музикою із національної музичної спадщини (про Україну, її традиції, звичаї. Київ, рідну мову тощо), сучасною дитячою музикою у виконанні дорослих і дітей (аудіозаписи, відеозаписи), творами зі світової класики. Крім музичного матеріалу, у бесідах використовувалися вірші, загадки, уривки з художніх творів, що за змістом пов'язані з музикою, ілюстрації, репродукції картин, слайди тощо.

Ефективність музично-мовленнєвого розвитку дітей значною мірою залежить від створення музично-розвивального середовища. У зв'язку з цим у групі наявні музично-дидактичні ігри, музичні дитячі інструменти, музичні альбоми з картинками, ілюстраціями до пісень, атрибути до пісень і таночків (стрічки, квіти тощо), СД для слухання дітьми

музики, виконання пісень та таночків, рухливих ігор тощо.

Особистісно зорієнтований підхід до дітей гуманізував процес музично-мовленнєвої діяльності у цілому, сприяв реалізації педагогічного потенціалу музичного мистецтва. Величезний потенціал музичного мистецтва може бути реалізований лише у тісній взаємодії музичного керівника і вихователя закладу дошкільної освіти [7]. Ми намагалися, щоб роль вихователя у процесі реалізації завдань музично-мовленнєвого розвитку дітей старшого дошкільного віку була ширшою та активнішою. З цією метою спонукали вихователів ефективно задіювати музичний контент у різноманітних видах діяльності дітей, як в ході організованої (ігрова, навчально-пізнавальна, трудова, художня, комунікативно-мовленнєва, рухова тощо), так і самостійна.

Висновки. Отже, музичне мистецтво виступає потужним засобом розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку. Дотримання сучасних вимог до змісту, форм, методів музично-мовленнєвої діяльності, збагачення розвивального середовища, тісна співпраця вихователя і музичного керівника, участь батьків в освітньому процесі зможуть забезпечити належний музично-мовленнєвий розвиток дітей.

Перспективами подальших наукових розвідок у цьому напрямі є дослідження наступності змісту і методичного забезпечення музично-мовленнєвої діяльності дітей старшого дошкільного віку та молодшого шкільного віку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Богуш А., Гавриш Н. Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей у дошкільних навчальних закладах: підручник для студентів вищих навчальних закладів факультетів дошкільної освіти. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2014. 304 с.
2. Бондаренко Н.В. Вплив музичного мистецтва на мовленнєвий розвиток дитини дошкільного віку. *Таврійський вісник освіти*. 2017. № 1. С. 45–52.
3. Газіна І.О. Методика музичного виховання дітей дошкільного віку : навчально-методичний посібник для студентів напряму підготовки «Дошкільна освіта», вихователів дошкільних навчальних закладів та батьків. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2013. 196 с.
4. Дубравіна І. Музично-мовленнєвий розвиток дошкільників за допомогою творчих ігор. *Музичний керівник*. 2014. № 6. С. 10–16.
5. Музичне виховання у дошкільному навчальному закладі : Збірник методичних матеріалів / Упор. І.А.Романюк. Тернопіль : Мандрівець, 2007. 104 с.
6. Сарасва Ірина. Художньо-творчі види діяльності в роботі з дітьми дошкільного віку. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика. (Серія: Педагогічні науки)*. 2021. Випуск 1 (66). С. 56–63.

7. Черняхівська Марія. Роль музичного мистецтва у професійній підготовці майбутніх вихователів дошкільних закладів освіти. *Педагогічна освіта: теорія і практика* : Збірник наукових праць. Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка; Інститут педагогіки НАПН України [гол.ред. Лабунець В.М.]. Вип. 27 (2-2019). Кам'янець-Подільський, 2019. С. 348–353.

INFLUENCE OF MUSICAL ART ON SPEECH DEVELOPMENT OF THE OLDER PRESCHOOL CHILDREN

MALINOVSKA NATALIJA

Candidate of Pedagogic Sciences (Ph.D.), Associate Professor of Department of the Preschool Pedagogics, Psychology and Special Education named after Professor T. I. Ponimonska
Rivne State University of the Humanities

Introduction. *The relevance of the problem is determined by state priorities for the use of art as a powerful means of influencing the upbringing and development of children, musical art plays an important role in the formation of speech personality.*

Purpose. *The purpose of the Article is to identify the influence of musical art on the speech development of the older preschool children.*

Methods. *Theoretical: analysis of the scientific and methodological literature on the research problem; empirical: purposeful observation of children's speech; pedagogical experiment, quantitative and qualitative analysis of experimental data.*

Results. *It is determined that musical art has a valuable pedagogical potential for the development of speech by the preschool children. The relationship between musical and speech development of children is emphasized. The types of musical activities in preschool age that affect the formation of a child's speech personality and development of child's musical and speech abilities are identified. The Article focuses on the need to use the Ukrainian musical folklore as a means of forming national and patriotic feelings of children, activating folk science vocabulary. It is established that a person-oriented approach to children humanizes the process of musical and speech activity in general and attracts preschoolers to Ukrainian musical traditions in particular, contributes to the realization of the pedagogical potential of musical art, helps to carry out a developmental impact on the child's speech personality. The importance of establishing close cooperation between the music director and the teacher of a preschool educational institution for the implementation of tasks of musical and speech development of children is emphasized.*

Originality. *The possibilities of musical art as a means of speech development of the older preschool children are scientifically substantiated and determined.*

Conclusion. *The influence of various types of musical activities of children (singing, listening to music, musical and rhythmic movements, playing children's musical instruments) on the speech development of the older preschool children is proved. Prospects for further research in this direction are the study of the continuity of content and methodological support of musical and speech activity of children of senior preschool age and primary school age.*

Keywords: *musical art, musical and speech activity, musical folklore, speech personality, speech development, the older preschool children.*

REFERENCES

1. Bogush A., Gavrysh N. (2014). Methods of Organizing Artistic and Speech Activity of Children in the Preschool Educational Institutions: Textbook for students of higher educational institutions of faculties of preschool education [Metodyka orhanizatsiyi khudozhn'o-movlennyevoyi diyal'nosti ditey u doshkil'nykh navchal'nykh zakladakh: pidruchnyk dlya studentiv vyshcheykh navchal'nykh zakladiv fakul'tetiv doshkil'noyi osvity]. Kyiv: Slovo Publishing House, p. 304 [in Ukrainian].
2. Bondarenko N. V. (2017). Influence of Musical Art on Speech Development of the Preschool Child [Vplyv muzychnoho mystetstva na movlennyevyi rozvytok dytyny doshkil'noho viku]. *Tauride Educational Bulletin*, no. 1, pp. 45–52 [in Ukrainian].
3. Gazina I. O. (2013). The Method of Musical Education for the Preschool Education Children: an educational-methodical textbook for students in field preparation of "Preschool Education", teachers of preschool educational institutions and parents [Metodyka muzychnoho vykhovannya ditey doshkil'noho viku: navchal'no-metodychnyy posibnyk dlya studentiv napryamu pidhotovky «Doshkil'na osvita», vykhovateliv doshkil'nykh navchal'nykh zakladiv ta bat'kiv]. Kamianets-Podilskyi: Axioma, p. 196 [in Ukrainian].

4. Dubravina I. (2014). Musical and Speech Development of the Preschool Children with the Help of Creative Games [Muzychno-movlennyyevyy rozvytok doshkil'nykiv za dopomohoyu tvorchykh ihor]. *Music supervisor*, no. 6, pp. 10–16 [in Ukrainian].
5. Musical Education in the Preschool Educational Institutions: a collection of methodological materials (2007) [Muzychne vykhovannya u doshkil'nomu navchal'nomu zakladi: Zbirnyk metodychnykh materialiv] / Editor I. A. Romaniuk. Ternopil: Mandrivets, p. 104 [in Ukrainian].
6. Sarayeva Iryna (2021). Artistic and Creative Activities in Working with Preschool Children. *Continuing Professional Education: Theory and Practice* [Khudozhn'o-tvorchi vydy diyal'nosti v roboti z dit'my doshkil'noho viku. Neperervna profesiyna osvita: teoriya i praktyka]. (Series: *Pedagogical Sciences*), no. 1 (66), pp. 56–63 [in Ukrainian].
7. Mariya Chernyakhovska (2019). The Role of Musical Art in the Professional Training of the Future Preschool Teachers. *Pedagogical education: theory and practice: collection of scientific works* [Rol' muzychnoho mystetstva u profesiyniy pidhotovtsi maybutnikh vykhovateliv doshkil'nykh zakladiv osvity. Pedagogichna osvita: teoriya i praktyka]. Kamianets-Podilskyi Ivan Ogienko National University; Institute of Pedagogy of the National Academy of Medical Sciences of Ukraine [Chief Editor Labunets V. M.], issue 27 (2-2019). Kamianets-Podilskyi, pp. 348–353 [in Ukrainian].